

Neki misle da nam je gdje kad osim glagola *potaknuti* ili *potaći* potreban i glagol koji bi bio tvoren od *pod + taknuti* (*pod + taći*). Kad bi to i bilo, krajnji bi rezultat opet bio isti: *potaknuti* (*potaći*), bez razlike u značenju. Prema tome, tvorbe *pod + taknuti* (*pod + taći*) praktički nema.

Jedino se može dodati da je lik *potaknuti* običniji nego *potaći*, osobito zbog svoje punije usustavljenosti. Usp.

<i>potaknuti,</i>	<i>potaći,</i>
<i>potaknuo,</i>	<i>potakao,</i>
<i>potaknut.</i>	—

Lik *podstaknuti* (*podstaći*) koji se gdje kad nameće umjesto *potaknuti* (*potaći*) kao da nadomješta ono što bi se htjelo izreći likom *pod + taknuti* (*pod + taći*) kojega u praksi nema, jer se to glasovno svodi na *potaknuti* (*potaći*). Međutim, raščlambom tvorbe dobili bismo *pod + staknuti* (*pod + staći*), a glagola *staknuti* (*staći*) nemamo u jeziku, barem ne u značenju koje bi

odgovaralo značenjskim zahtjevima složenoga glagola *podstaknuti* (*podstaći*). Taj glagol, o kojem se obično misli da je rusizam u našem jeziku, nije izvorna tvorenicu ni u ruskom jeziku, nego je vjerojatno i u tom jeziku nastao po uzoru na koju drugu sličnu tvorbu, najvjerojatnije po uzoru na tvorenicu kao što su npr. *podstrek*, *podstreknuti*, *podstrekivati* i dr. (ovdje navedene kao naše prilagođenice).

Glagol je dakle *podstaknuti* (*podstaći*) s izvedenicama nestandardan u našem jeziku i uvijek mu se pridružuje značenje našega standardnoga glagola *potaknuti* (*potaći*), a ne koje drugo, dodatno značenje, pa pri izboru ne bi smjelo biti dileme kojemu treba dati prednost. Očito glagolu *potaknuti* (*potaći*). Taj izbor onda vrijedi i za izvedenice (npr. *potaknuće*), jednako i za red izvedenica od osnove nesvršenoga glagola *poticati*: *poticaj*, *poticajan*, *poticalo*, *potičatelj*, *potičateljica* i dr.

Božidar Finka

KAKO DA IZRAŽAVAMO ŽALJENJE ZA UMRLIM?

Čitateljica Lj. P., profesorica iz Zagreba, piše: »Molim vas da u jednom od idućih brojeva Jezika napišete nešto o uporabi riječi *saučešće*, *sućut*, *suosjećanje*.

Ne bi bilo dvoumljenja koju od ovih riječi izabrati da nisam u Broz-Boranićevu Hrvatskom pravopisu iz 1911. pronašla samo riječ *saučešće*, u Boranićevu Pravopisu hrvatskog ili srpskog jezika (1947) *saučešće* i *sunčešće*, a u Jezičnom savjetniku (Pavešić), koji inače upozorava na uporabu »bolje riječi«, piše da se mjesto *saučešće* uzima i *sućut*.«

Zanimanje je naše čitateljice za izbor između navedenih i srodnih riječi razumljivo i opravdano, kao što je razumljivo i opravdano da ljudi jedni drugima izražavaju svoje žaljenje za umrlim. Ta je navika prastara i u raznim se povijesnim, civilizacijskim i društvenim sredinama izražava na različite načine, gdje kad i u istoj sredini na više načina. U našoj sredini, sada i ovdje,

najobičniji je način usmeno ili pismeno (pisom, brzojavom, novinskim oglasom) izražavanje žaljenja često unaprijed određenim, ustaljenim riječima.

Najčešće se u toj prilici upotrebljavaju riječi *sućut* ili *suosjećanje* i *saučešće* (rijetko *suučešće*), pa *sažaljenje* i *žaljenje* jer upravo te riječi izražavaju ono i onakvo raspoloženje koje je u toj prilici primjerno. Ipak, nigdje i nikad nije moguće propisati koju će riječ i u kakvoj svezi ljudi upotrijebiti; obično se riječ izusti ili napiše spontano, onako kako izlazi iz osjećaja i navika onoga koji je upotrijebi, onako kako će najbolje odgovarati onomu komu se upućuje. Tu dakle ne može biti jezičnoga vrednovanja, mjerodavan je jedino stav ljudske uzajamnosti. Zato o navedenim i sličnim riječima ne možemo govoriti s gledišta njihove upotrebljivosti, nego samo s gledišta njihova odnosa i mjesta u rječniku određenoga jezika.

Riječ je *saučešće* (sa + učešće) tvoreni-
ca od osnove koja je u glagola *učestvovati*
pa je time određena i podrijetlom i znače-
njem. Već sam pisao (Jezik, XXIII, 122—
124) da je riječ *učestvovati* prvotno staro-
crkvenoslavenska i posredno ruska i da je
njezin prodor u nacionalne književne slaven-
ske jezike bio potpomognut velikim znače-
njem i utjecajem starocrkvenoslavenskog je-
zika kao prvoga slavenskoga pisanoga jezi-
ka, da taj utjecaj nije posve prestao ni do
danas, osobito u onim slavenskim jezicima
koji su čvršće i dulje stajali pod njegovim
utjecajem ili koji su kasnije od drugih kao
osnovicu književnog jezika preuzeli narodni
govorni jezik...

Riječ *sućut* s osnovom koja je u glagola
ćutjeti 'osjećati' i riječ *suosjećanje* kao gla-
golska imenica od *suosjećati* (su + osjeća-

ti) dijelom su istoznačnice, dijelom blisko-
značnice. Prvom se (*sućut*) izražava raspolo-
ženje samo u svezi s umrlima, pa je najviše
terminologizirana i kao takva i najpriklad-
nija, dakle najpreporučljivija za tu prigo-
du. Drugom se (*suosjećanje*) može izraziti
i osjećaj žaljenja onima koje je stigla i
kakva druga nesreća, a ne samo smrt bli-
skoga srodnika, pa je manje prikladna za
izražavanje žaljenja za umrlim nego riječ
sućut. Još je općenitije značenje riječi
sažaljenje i *žaljenje* jer se one iskorištava-
ju i u vrlo mnogo drugih životnih prilika,
često ita kvih koje su po svojoj težini u
odnosu na smrt jedva vrijedne spomena. Iz
svega dakle izlazi da na razini književnog
jezika jednojednoznačno odražava željeno
značenje (žaljenje za umrlim) samo riječ
sućut.

Božidar Finka

Z A P A Ž E N O

KOČA ili KOČA — mreža ili brod?

U Večernjem listu od 22. svibnja 1980.
god. objavljen je člančić pod naslovom »No-
va koč«. Za pisca toga člančića, koji se
potpisao inicijalima R. P., *koča* je ribarski
brod. To potvrđuje i objavljena fotografija
i rečenica u tekstu koja govori o toj foto-
grafiji. Ta rečenica glasi: *Novu drvenu koču*
snimili smo u Trgetu u Istri.

Uzevši Večernjakov člančić kao povod,
ovdje ćemo se potanje osvrnuti (1) na gla-
sovni lik i (2) na značenje navedene riječi.

1. kočā ili kočā?

Već sam pisao (Jezik, IV, 11—17) da
se ta riječ piše dvojako: *koča* i *koča* i da
dvojstvo postoji i u pisanju izvedenica od te
riječi: *kočar* — *kočar*, *kočarenje* — *koča-*
renje, *kočarica* — *kočarica*, *kočariti* — *ko-*

čariti, *kočarski* — *kočarski*. Na temelju
brojnih potvrda i s terena i iz literature i
nakon detaljne jezične analize zaključio
sam da se treba odlučiti za lik *kočā* (s gla-
som *ć*, a ne s glasom *č*) prema kojemu
treba pisati i izvedenice: *kočar*, *kočarenje*,
kočarica, *kočariti*, *kočarski*. Mogu samo reći
da je takav način pisanja prihvaćen do
danas i u stručnoj literaturi.

2. mreža ili brod?

U svim potvrdama s terena, od ribara i
njima bliskih stručnjaka, *koča* je ribarska
mreža. Tako je odreda i u stručnoj litera-
turi i u Klaićevu i u Dayre-Deanović-Maix-
nerovu rječniku; tek u Rječniku MH i MS
kočā (napisano *koča*) ima oba značenja: a)
mreža, b) brod. Potvrdu za drugo značenje
(brod) donosi taj rječnik samo iz dnevnika